

TÓTH LÁSZLÓ
„Gyökérből az isteni égbe...”

Futamok a Weöres-naplóból

„...a virág ázottan emelkedik
gyökérből az isteni égbe”

Weöres Sándor: *Stonehenge*

Tavaly hosszú interjú készült velem, épp e folyóirat hasábjain, melyben a kérdező többek között arról faggatott, ki(k) szól(ak) bele döntő módon költői indulásomban, kik voltak azok az idolkok, minták, melyek első lépéseim igazgatták, azok a csúcok, melyek szemem mindenekelőtt magukra vonzották, s mely hatások formáltak meghatározó mértékben. A kérdésre a kortárs magyar költészetből magától értetődő természetességgel Weöres Sándort említettem első helyen, ami azonban az adott korban – az 1960-as évek második felében – még nem biztos, hogy ugyanilyen természetesen hangzott volna. Először is, a korabeli magyar(országi) irodalompolitika dogmatizmusa, tűrő- és elfogadóképesége – de a szélesebb befogadó közeg is – akkor még fényévekre esett Weöres Sándortól, akinek – Domokos Mátyás fogalmazásában – „az abszolút erkölcsi világrendhez való hűséges ragaszkodása” emészthetetlen kődarabként feküdt meg a hivatalosságok gyomrában. Nem véletlen hát, ha költőnk – annyi mással, Kormos István szavaival: „a cirkusból kicsapottakkal”, „az irodalom margójára szorultakkal” együtt – ekkor, 1947-es verseskötényvét, *A fogak tornácát* követően már több mint másfél évtizede „a hallgatás tornyába” kényszerült (1956-ban kivételesen megjelenhetett, három évtizedes költői termését összefoglaló válogatott kötetének a címe is ez), s csak a gyermek- és a műfordítás-irodalom karanténjában juthatott némi térhez, szabad(abb) levegőhöz. Ráadásul még 1964-ben is nem kevés fortélyllyal lehetett csak elérni *Tűzkút* című, alapvető jelentőségű verseskötényvének hivatalos magyarországi megjelenését a Magvető Könyvkiadónál, lépéskényszerbe hozva a budapesti párt- és irodalompolitikuskokat azzal, hogy miután a kötet kiadását azok már évek óta késleltették, a párizsi Magyar Műhely fiatal emigráns írói a hollandiai Mikes Kelemen Kör istápolásával elhatározták annak megjelentetését, mire – azt megelőzően – a könyv hazai kiadása is sebtében zöld utat kapott. Ilyen körülmények között persze Weöres és

költészete nem képezhetette részét a hivatalos iskolai tananyagoknak sem, Csehszlovákiában pedig – ahol akkoriban éltem – főleg nem, így ott, nekünk, pályakezdőknek, szinte esélyünk sem lehetett (időben) találkozni a nevével, verseivel. Vagy mégis? Nálunk ez – akkor már – mégis elképzelhetőbb volt, mint Magyarországon? Hiszen Weöres újbóli, teljes körű „visszahonosítása” az irodalmi életbe, a *Tűzkút* köztétékát leszámítva, hazájában tulajdonképpen csak az 1968-as *Merülő Saturnusszal* történt meg, amely a csehszlovákiai magyar irodalom és olvasáskultúra szempontjából a két ország közt rendkívül fontos szerepet betöltött közös könyvkiadási egyezmény keretében, a rendszerváltással szerencsétlen módon kimúlt Versbarátok Köre tagilletményeként 2200 (!) példányban került be Csehszlovákiába (hol van már a tavalyi hó, meg az ezres-kétezres számú szlovákiai magyar verseskötényv-vásárló sereglet, kérdezhethetnénk azóta szomorú szívvel, de ugyanez a kérdés a kötet tizenhat-ezres öszpéldányszáma kapcsán Magyarországon is okkal merülhet fel).

Jómagam tizennyolc évesen, 1967 őszén kerültem föl egy kis Duna menti faluból – főiskolásnak – Pozsonyba, ekkor egy-két lap már engem is közölgetni kezdett, mígnem a következő év áprilisától – két versközléssel az Irodalmi Szemle *Vetés* rovatában induló bolyhoz is csatlakozva –, már (későbbi barátom, Csiki László szavaival) „lelkessülten és öntudatlanul jártam a kezdő költők útját”. A lehető legjobbkor jött volna tehát számomra, provizóriumom szinte óráról órára történő tágitásához a *Merülő Saturnus* megjelenése és Weöres fölfedezése, amely és aki egy vidéki – ráadásul: nemzetiségi, határon túli – középiskolából kikerült poéta-önjelölt számára egyenesen a világ nyolcadik csodájának számított, ha akkorra már nem ismertem volna – legalább futólag, ám a reveláció erejével engedve hatni rám – a *Tűzkutat*, melyhez Pozsonyban elég gyorsan hozzájuthattam. Érdekes adalék lehet azonban mindehhez (és a korviszonyokat is jellemzi!), hogy köreinkben nem a hivatalos pesti kiadás járt kézzel, hanem – nyilván az akkor már Párizst járt Cselényi László jóvoltából – a nyugati. (Saját példányomat a kötetből bő negyedszázaddal később, 1995. január 19-én kaptam ajándékba valamelyik György nevű barátomtól a következő, a könyv hátsó belső táblájára firkantott ajánlással: „A Nagymester könyvét a Nagymesternek, tisztelettel – a könyv filológiai előtörténete kapcsán is”, ám akinek sietős aláírásából egyelőre sehogy sem sikerült kiokumlálnom a vezetéknevét,

magá az ajándékozás és e tréfás hangú, számomra szerföltött hízelgő dedikáció története viszont azóta teljesen kiment a fejemből.) A kötetet bár a Weöres-irodalom fordulópontként emlegeti a költő pályáján, s magam is itt ütköztem meg először a *Graduale* rejtélyeivel, itt döbbsentem rá első ízben, *A hang vomulása* ciklus olvas-tán a költői szerep- és hangpróbák, formajátékok én-nyitogató, én-tágító jelentésére, s a költészet nyelvteremtő szerepére is az itteni *Intimus* és *Profusa* ciklusok darabjai nyitották rá a szemem, s mivel a könyv csak néhány napig lehetett nálam, afféle gyors előtanulmány gyanánt, bevezetőként Weöres szövegüniverzumába – igaz, arra ez a pár nap is elegendő volt, hogy Weöres költés-zete szembefordítson mindazzal, amit a versről és a költészetéről addig tanultam, az igazi személyiségfejlesztő iskolát – önmagamhoz is – a *Merülő Saturnus* jelentette a számomra. Az a kötet, melyet ugyan költőnk valamelyik elemzője afféle átmenetnek tart a *Tűzkút* és a *Psyché* között, amely egyrészt továbbvitte és újabb színekkel és formamutatványokkal gazdagította az előző kísérleteit, másrészt viszont már előrevetítette – az ebből vett részlet közzétételével is – a három évvel később kiteljesedett *Psychét*, az éncserének és a költői szerepjátéknak ezt a magyar irodalomban minden addigi kísérlettől eltérő s azóta is páratlan monumentumát.

*

Nemrég, Weöres valamelyik mostanában, már a születési centenáriuma alkalmából megjelent könyvének bemutatója kapcsán rangos kritikus-esztétánk költőnk művészi végakarátát idézte nagy lendülettel („Weöres egyszerűen pelenkás kisednek nevezte az utókort, amely örülhet, ha egyáltalán ő kitorli a fenekét”). Nos, a hivatkozott helyen, *Egybegyűjtött írásai Köszöntésében* a költő bár valóban mondott ilyesmit, csak hogy nem teljesen azt s nem azzal az éllel, amiként azt tudós ítésszünk – vagy a könyvbemutatóról szóló tudósítás szerzője – felidézte. Weöres ugyanis nem általában az utókort – tehát nem felénk, kései olvasói – felé suhintott szentenciájával, hanem amaz, általában a lírikusok által áhított, „csalhatatlan isteni ítélszéknek” remélt utókort vette célba, mely majd a halhatatlanságot fogja biztosítani neki – mint költőnek –, s konkrétan ennek szólt a fricskája – magyarán annak, hogy ő messze nem vágyik ilyféle halhatatlanságra: mert az ilyen „taknyos csecsemő, örüljön, ha kicserélem a vizes pelenkáját”, s „ne osztogasson” neki babért. Neki ugyanis nem babér kell, s ha lejárt az ideje, bátran túl is lehet rajta lépni („a bearanyozott

hülyén”, biztatott annak idején a legcsekélyebb „rá jellemző furcsa agresszió nélkül”, amit ugyanezen tudósítás szerint az emlékezők ugyancsak rá akartak kenni, inkább – olvasatomban – többadagnyi öniróniával fűszerezve mondandóját). Jellemzően azonban épp gondolatmenetének lényege sikkadt el a fenti értelmezésekben, mellyel arra biztatja majdani olvasóját, hogy az hódoló dicséret és istenítés helyett kedvvel „birkózzék vele”, „mint kisgyerek az apjával, és a birkózásban erősödjék”. És, legalábbis értelmezésben, pontosan ez a „birkózás” a lényeg, a birtokbavételnek, a megértésnek eme profán küzdelme, melynek épp az „erősödésben” rejlik a lényege. De ez ez „erősödés” is kétoldali: az olvasó erősödésével a költő is erősödik, s egymást állítják újabb és újabb kihívások elé. Tehát itt közel sem a szakralitás áhítatos tiszteletére vagy az imádó utókort áhítására helyeződik a hangsúly, hanem az egymást gazdagító, kölcsönös *nevelődésre*. A versek tulajdonképpen ekképp nevelik föl (ki) a maguk olvasóit (csecsemőit), s az olvasók ekképp adnak értelmet a kérdéses verseknek.

Mert Weöres két sorában is annyi a rejtély, a tisztázni és felfedni való, hogy napokra munkát adhat vele olvasójának, aki végül mégis kénytelen belátni: talán mégsem sikerült teljesen tisztázni-felfednie, aminek oly komoly elszánással veselkedett neki; a vers, a kép bizonyos részben ellenállt neki, s egyik-másik szeletét továbbra is homály fedi előtte, ami persze ott van rajta, előre megfestetten, csak éppen neki nem volt egyelőre szeme rá, hogy észre is vegye. Majd talán máskor, vigasztalja hát magát, egyszer talán majd ő is részesülhet az adott részre való rálátás kegyében; igaz, előre nem tudható, hogy ugyanazon képnek nem egy másik eleme, dimenziója válik-e a számára akkor láthatatlanná, kibontathatatlanná, jóllehet korábban már – legalábbis úgy vélte – egészen jól elboldogult vele. Ahogy itt van mindjárt a *Stonehenge* „ösvilágból szőtt álmából” a *hossza-nincsben hosszan viruló virág*, mely a maga konkrétságában is megfoghatatlan, mely – jelzője révén – egyszerre van is, nincs is, egyszerre önmaga is és önmaga tagadása is, egyszerre, egyugyanazon pillanatban, egyforma érvényességű realitás is és abszurditás is. Olyan, mint az idő maga, mely önmagában, a maga konkrét voltában tulajdonképpen nincs is, csak bennünk képződött meg; azaz merő-egy elvonatkoztatás, amely mégis meghatározza, befolyásolja minden lépésünket, szellemi és testi, lelki működésünket; hozzá s vele viszonyítunk mindent, vele mérjük és jelöljük annak nagyon is konkrét nincsét. S a vers

következő sorával kiegészítve az előzőt, megint újabb képtelenségek jönnek, mert az iménti hossza-nincsenben *gyökértelen és száratlan virág virul* hosszan, ami, ugye, bármily megfogható és érzékelhető is a számunkra a maga virulásával, igazából merő képtelenség a gyökértelen viruló virág is, amelynek ráadásul szára sincs. És mégis világos minden, ha hagyományos logikánktól, mindennapi tapasztalatainktól elvonatkoztatjuk mindent, s egy másik világba, a *benső végtelen* világába helyezzük át, ahol nem különül el részeire/elemeire az egész, ahol minden *egy*, s mindenből találni csatlakozást minden irányba (és minden felé), és minden egyszerre lehet is és képtelen is lenni, ahol minden mutatja is, takarja is önmagát. Egy kimeríthetetlen világot tár így elénk Weöres, melynek fényében végső soron az ember értelmezői felkészültsége bizonyul végesnek. S ekkor még túl se jutottunk a kilencrészes kompozíció első részén, azaz annak negyven versszakából az elsőn, s megakadtunk/leragadtunk e 170 soros költemény mindössze két – 5. és 6. – soránál. Mert valószínűleg lehetetlen is végighaladnunk a versen sorról sorra, hagyományos olvasatunk szerint, s valószínűleg más logikát, más olvasási módo(ka)t kell találnunk hozzá (és egészében véve Weöres Sándorhoz is); lehet, egyszerűen csak végig kell áramoltatnunk magunkon a verset, átadni magunkat neki, hogy végigfolyjon, -zúduljon, -csörgedezzen rajtunk; lehet, nem nekünk kell olvasnunk a verset, hanem hagynunk, hogy az *olvasson*, értelmezzen minket. És valószínűleg a világgal is akkor járunk el jól, ha hagyjuk szabadon, a természete szerint keresztülfolyni, -zúdulni, -csörgedezni rajtunk, ha nem szakítjuk meg folyton örökös értelmezéseinkkel, mesterséges beavatkozásainkkal, és ha nem szakítjuk ki magunkat belőle, hanem rábízunk mindent a természet bölcsességére, mert egyedül csak az képes felemelni és megtartani bennünket, ha nem osztjuk fel az egészet én-re (mi-re) és világra, ha nem választjuk szét – sem magunkban, sem a világban – a kettőt, ha nem az idővel bíbelődünk folyton, hanem hagyjuk, hogy az időtlenség növesszen minket hatalmasra, az időnél is hatalmasabbra, az időntúliban.

Ilyen értelemben örökös birkózás tehát a számomra (is) Weöres Sándor költészete – immár több mint négy és fél évtizede, pályakezdésemtől, azaz a szó szoros értelmében vett költőkénti „taknyos csecsemőkoromtól”, s nem tagadom, hányszor fordultam hozzá, kezdetben naponta többször is, hogy „kicsérélje a vizes pelenkám”, s még ma is nagyon sokszor úgy keresem versbéli tekintetét, mint ahogy

idestova hat évtizede halott édesapám szemeit a kozmosz végtelenjének csillagai közt.

*

Weöres Sándort nem volt szerencsém személyesen ismerni, soha nem találkoztam vele, nem voltam olyan társaságban, irodalmi esten, tanácskozáson, ahol ő is jelen volt. Hogy mégis szinte *személyes* kapcsolat köt hozzá, nálam szerencsésebb barátaim, ismerőseim elbeszélésének köszönhetem, akiknek megadatott, hogy az ismeretségi körébe tartoztak, akik személyesen is találkoztak vele, továbbá azoknak a kortársi portréknak, esszéknek, emlékezőeknek, anekdotáknak, s a vele készült beszélgetéseknek, melyek oly részletesen és hitelesen rajzolják fel előttem emberi portréját, hogy már-már bensőségebb kapcsolatom alakulhatott ki vele, mint nagyon sokakkal életem valóságos, érzelm- és tudatvilágomat, személyiségemet is jócskán alakító szereplői közül. Ami újabb példa arra, hogy nemcsak a valóság teremthet legendákat, hanem az ember a legendából is teremti a valóságot (és nem is feltétlenül virtuálisat). Cselényi László említi, Weöres Sándorral való, számára „szemeszterekkel fölérő tananyagot” jelentő találkozását idézve egy harminc évvel ezelőtti Élet és Irodalomban, hogy e tananyagot tulajdonképpen nem is a költő által mondottak hordozták, hanem az „a személyes jelenlétében, a belőle sugárzó vonzásban, a körülötte kialakult légkörben és hangulatban volt”. Nos, nagyon is értem, amit Cselényi mond, hiszen ugyanezt a sugárzást érzem magam is személyiségéből – majd két és fél évtizeddel a halála után is –, noha, említettem, személyesen nem ismertem őt. Amit Somlyó György ír a *Psyché* kapcsán, hogy tudniillik azt „szinte személyes érdekkel” olvasta, magamra is érvényesnek tartom: Weörest ezzel a legnagyobb „személyes érdekkel”, személyes érintettséggel olvasom kezdettől – teljes valómban érintett vagyok általa, miként azt is képtelen vagyok eldönteni, hogy bennem mi az, ami a szüleimtől eredeztethető (ami alatt nemcsak azt értem, amit kétségtelenül tőlük kaptam, hanem azt is, amit a velük való tudatos szembefordulásaimból nyertem önépítkezésemhez), ugyanúgy az sem dönthető már el, hogy mi az, ami bennem eredendően tőle való.

A napokban újra elővettem Weöres Sándor interjúinak, nyilatkozatainak, önvallomásainak a kötetét (*Egyedül mindenkivel*; Domokos Mátyás rendezte

sajtó alá 1993-ban). És meg kell valljam, kettős szembesülés volt számomra e kötet újraolvasása, részben mert annak a költőnek emberi arcára, civil valójára vetett több nyalábnyi fényt, aki nélkül bizonyítanál más lenne a nyelvünk, más lenne a képzeletvilágunk, másképp látna a szemünk, másképp hallana a fülünk, és az élet legfontosabb dolgairól gondolkodva is másképp járna az agyunk, azaz: más lenne az identitásunk, másképp lennénk önmagunk, mint ahogy vele, életművének birtokában lehetünk. Részben pedig azért is, mert közvetlenül a könyv megjelenése után készült, a kötetet elcsúfító egykorú grafitceruzás aláhúzásaim, egy-egy szöveghelyet kiemelő vonalkázásaim, felkiáltójelezéseim, valamint botor kommentárjaim, bejegyzéseim kereken két évtizeddel korábbi magammal is szembesítenek, azzal, mi volt fontos a számomra Weöresből húsz évvel ezelőtt, s ez mennyiben változott azóta. Jelöléseimből, bejegyzéseimből azonban egyértelmű, hogy pontosan azokat a részeket, mondatokat, gondolatokat, szöveghelyeket jelöltem volna meg olvasásukkor ma is, hatvannégy évesen, mint amelyeket az 1990-es évek elején, negyvennégy évesen már megjelöltem. Sőt, ha jobban megnézem ezeket a szövegeket, ha ismertem volna őket, huszonnégy évesen is ugyanezeket a tartalmakat, fogalmazásmódokat és gondolkodásirányokat emeltem volna ki belőlük. Mindebből az következik, hogy Weöres az a ritka írónk, költőnk, akiben annyira benne van minden, pályaindulásától pályazárásáig, hogy az ellentétben vele, többször is gyökeres belső változásokon, átalakulásokon, súlypontmódosulásokon, szemléleti-izlésbeli váltásokon átesett olvasója minden életszakaszában fellelheti magát benne, és ugyanazzal a lendülettel képes olvasni őt, s ugyanazt képes kiolvasni belőle hatvanvalahány évesen, mint évtizedekkel korábban: negyvenvalahány évesen, s további évtizedekkel még korábban: huszonvalahány évesen, sőt mint amilyen buzgalommal falta őt még ennél is fiatalabban: tizenhét-tizenkilenc évesen. Vagyis jó lenne egyszer megfejteni a titkát annak – legalább saját használatra –, miért van az, hogy Faluditól Vörösmartyn és Aranyon, Adyn, Babits, Kosztolányin és Radnóti keresztül Füst Milánig általában mindenki mást és mást jelentett, s mást és mást adott nekem személyiségfejlődésem különböző fokain, és mindegyikük állandó párbeszédre sarkallt-nevelt, míg Weöres univerzális – vagy inkább kozmikus? – személyisége és lírája megbonthatatlan márványtömbként ad mindenhez és mindenben nem fakuló viszonyítási pontot

(talán még valamiképpen József Attila, későbből pedig részben Pilinszky meg Nemes Nagy Ágnes jelenthet valami hasonlót). Számomra – s a vele készült interjúk gyűjteményébe két évtizede rótt bejegyzéseim is ezt igazolják – Weöres az az archimédési pont, ahonnan akár a világot is kimozdíthatnám a helyéből; ugyanakkor az a szellemi kötőanyag is, amely ezt a mindinkább szertehullóban levő univerzumunkat még összetartja.

Weöres magánbeszélgetéseiből és nyilatkozataiból egy messzemenően autonóm személyiség rajza bontakozik ki, aki mindent – egész életét – a szellem kalandjának rendeli alá, akinek az élete, fizikai valója csupán versei elengedhetetlen segédeszköze („...a teste nem is látszik fontosnak, csak az arca” – fest róla találó portrét egyik vele készített beszélgetése fölvezetőjében Bertha Bulcsu), illetve, pontosabban az örök világteremtő és világformáló akarat csak azért kereste a benne s általa való megtestesülését, mert őt találta a legalkalmasabbnak arra, hogy a lehető legnagyobb mértékben kiteljesítse azt. Valami ilyesmit írtam 1989. január 23-án, Weöres halálának másnapján is, amikor is végül a Kortársban megjelent búcsúversemben az akkorra már teljesen széthullott világ újbóli egyberakadásában, annak weöresi összefoglalásában jelöltem meg a jelentőségét. Nevezett versemben ugyanis megkockáztatta róla, hogy „már az idők kezdete óta minden feléje mutatott”, és Istennek „az egész evolúció, az emberi civilizáció egész fejlődése mindössze arra volt jó, hogy egyszer, egy minden addiginál hitetlenebb században Weöres Sándor a saját képére teremtesse őt”, s neki köszönhetően azóta is borzongva szemléli „azt az ezerszer elátkozott isteni csodát, melynek világ a neve, s amelyet ő képtelen volt igazán megteremteni”. Hajdani beszélgetőkönyvét most újralapozva (újraélve) fokozottan lenyűgöz az az egyszerűségében is megnyilvánuló közvetlensége és egyszerűsége, a szó eredeti jelentése szerinti jámborsága („Szelíd, békés, jóindulatú, szerény...”), mellyel emez isteni küldetését beteljesítette. Mindez például abban a mesterségéhez viszonyuló alázatban, s a kérdezőivel szembeni eredendő udvariasságában is lépten-nyomon megnyilvánult (véleményével meg nem bántott volna senkit), mellyel a gyakran sablonos, közhelyes s nemritkán magamutogató vagy fontoskodó kérdésekre általában válaszolt. Mert a szóban forgó kötetből az is kiderül, hogy milyen könnyű rossz interjút írni, olyat, amely csak látszatra szól a kérdeztől, ám igazából nincs fontosabb célja a kérdező megmutatásánál. De Weöres

még ezeket a megkereséseket is el nem tanulható eleganciával kezeli, és mindenre, még a leggyermetegebb kérdésre is van olyan válasza, mellyel teljesen egyéni megvilágításba helyezi azt.

Persze, készültek a költővel olyan beszélgetések is, amikor a kérdezőt (is) a világ érdekli maga, s Weörest annak megismeréséhez kéri fel. Amikor nem saját magát akarja láthatóvá tenni a költő fényében, hanem a felvetett kérdést, s ezzel tulajdonképpen kérdezt-jének ad lehetőséget, hogy annak összefüggésében is valljon magáról. (A különösen érdekes kérdéseket olykor meg is köszöni.) Weöres válaszai akkor a legizgalmasabbak, amikor váratlan kérdésekkel szembesül, amikor ezek valamit hirtelen megnyitnak benne, amelyek nélkül esetleg az adott összefüggések számára is örökre rejtve maradtak volna. (Az ilyen kérdéseknek, kérdezőtechnikának például – s itt, e szóban forgó kötetben is – Bertha Bulcsu volt a nagymestere.) Weöres pedig olvasóját mindegyre arról győzi meg, hogy milyen lenyűgöző tudás birtokában volt (van!), s nincs a világnak, a makro- és a mikrokozmosznak – és persze az emberi nemnek és kultúrának, illetve társadalomnak – olyan szelete, melyről ne volna tudomása, s persze véleménye is („...az ember egy óriási keret”, aki mindent, az egész mindenséget és az Istent is magába foglalja – nyilatkozta egyszer Székér Endrének). S az e beszélgetéseket közreadó Domokos Mátyás is éppen azt emeli ki utószavában, hogy „nem lehet olyan kérdést elgondolni az ő életével, művével, a művészettel vagy a Mindenséggel kapcsolatban, amire Weöres Sándor beszélgetései ne adnának egyenes és konkrét választ”, mi több, még azokat a kérdéseinket sem hagyja megválaszolatlanul, amelyeket „e gyűjteményt olvasgatva, beszélgetéseinek csendestársaiként mi magunk, a képzeletünkkel tennénk föl a költőnek”. Weöres tudása,

úgy gondolom, nem is annyira a tárgyi ismeretek halmozásában rejlik (bár ezek is kiadnak egy csomolungmai hegymagaslatot), hanem mindenekelőtt az összefüggések birtoklásában, mert azokat teszi számunkra láthatóvá, érzékelhetővé, melyekkel egyúttal át is szerkeszti világunkat, új hangsúlyokat és új néző- és értékszemponokat jelölve ki benne, s ez adja azután azt a többletet, melyek birtoklása nélkül bizonyonnyal védtelenebbek

lennénk azokkal a szellemi-filozófiai-ontológiai, valamint morális-etikai kihívásokkal szemben is, melyeket a XXI. század állít már most is elénk. (Nem véletlenül ajánlhatta például egybegyűjtött verseinek háromkötetes monstrumát már az 1970-es évek derekán a III. évezrednek.) Amit ő mond egy helyt Petőfi kapcsán – „Beszélni és dalolni tanít, még akkor is, ha nem tudunk róla. Hangja úgy szétoldódott a versben, prózában (...), hogy ma már alig vesszük észre: általa lélegzünk magyarul” –, az tökéletesen illik rá is. Elég, ha ezzel kapcsolatban csak ún. „gyermekversei” kultuszát nézzük, nagyjából

Gyulai Líviusz illusztrációja Weöres Sándor Psyché című verses regényéhez

négy-öt évtizede nincs nemzedék, amely már beszélni is alig tudó korától, szinte az első anyai szavakkal együtt ne hallaná, tanulná a verseit, s ezek szavai, zenéje, ritmusa, transzcendenciája, fantáziaképei segítségével tanul meg beszélni, hallani, látni, tanul meg magyarul és versül egyaránt. Vagyis amit Kovács Sándor Iván írt le vele kapcsolatban harminc évvel ezelőtt, az akkor hetvenéves Weörest köszöntő Kritika-beli képes összeállításának bevezetőjében, azazhogy ő az a „baldog költő”, akinek „könyvei nem »jajgatnak olvasatlanul«, mert „maga nevelte-neveli magának olvasóit”, az halála után három évtizeddel is, születési centenáriumán, változatlanul igaz, sőt mindezzel együtt mára az is tökéletes bizonyosságot nyert, hogy „az idő fogságából” már – miként egykori mesteréről, Babits Mihályról írta valahol – ő is régen kiszabadult.